

Alvins
Art. blad

101203

MØTE

Møtte

Karl Steen og Anker Rogstad opplevde krigsårene på hver sin måte. Rogstad som flyktning, Steen som flyktingelos. Deres veier krysset hverandre på Øyeren våren 1942. I høst tok de hverandre igjen i handa, etter nesten femti år.

Anker Rogstad var bare en ung gutt på 17 år, da han ble satt på fluktruta over Øyeren – mot svenskegrensa. Han hadde Statspolitiet og nazistene i hælene, ettersøkt for drap på en norsk nazist ved Risberget i Trysil. Den utlovede belønningen for å få ham fakkert, var på 5 000 kroner.

Anker Rogstad ble ansett for å være en farlig, bevæpnet rømling. Sin egen etterlysning så han i aviser og på postkontorer.

Karl Steen var milorg-lagfører i Enebakk, og en av de tause og trauste menn som deltok i lokalt undergrunnsarbeid. Han var snekker av yrke, nygift, og bodde i et nybygd hus på Ulverud, fire kilometer nord for Enebakk kirke.

Han hadde kontakt med en advokat i Oslo som hjalp folk som ville flykte fra nazistene.

Karl Steens oppgave var å ro folk over Øyeren, og sørge for at de fulgte rett vei mot grensa fra Enebakkneset. 17-åringen ble hans «første passasjer» over vannet.

Anker Rogstad rømte første gang sammen med tre venner, de hadde deltatt i distribusjon av illegale aviser. De følte det hett under beina i april 1942, og forsøkte å komme til Sverige rett øst for Elverum. Etter store strabaser kom de i skuddveksling med to norske nazister ved Risberget. Den ene nazisten ble drept. De tre mistet hverandre i kaoset, og to av dem ble tatt. Rogstad kom seg unna i kuleregnet, og tok seg til Oslo igjen, hvor han lå i dekning – sterkt ettersøkt.

Etter noen uker fikk Rogstad denne beskjednen: – Du drar til Enebakk kirke,

GJENSYN: Karl Steen (79) og Anker F.

der finner du en kar som heter Moe, han ror deg over Øyeren. «Moe er i førtiårsalderen, tillitsvekkende kar med mørke øyne under svære øyenbryn. Spørsmålene han stilte, var ikke mange, men til gjengjeld veloverveide».

Dette skrev Anker Rogstad om denne roturen i den første boka si «Etterlyst», som kom ut i 1956.

Men lensmannen på svensk side, en nazist, sender Rogstad tilbake til Norge. De viser ham en hytte, hvor han kan overnatte. En felle! Det gjennomskuer han. Han kommer seg tilbake til Enebakkneset, og får ringt til Karl Steen.

Han må over igjen.

Steen blir forferdet, men kommer straks med båten. Denne ruta til Sverige er farlig, det må det varsles om.

Rogstad forteller det slik i boka: «De snakker ikke for båten er mitt utpå. Han ser på de grove nevene, snart en uke siden sist. Så forteller han. Det kommer et farlig glimt under de svære øyenbrynene.

MED FORTIDEN

redningsmann etter 49 år

(67) hadde mye å snakke om etter «roturene» over Øyeren, for snart femti år siden.

Og farten blir merkbart større.

– Svenskepakk! Det godt sammensatte ordet kommer visst direkte fra hjertet.

Varmt møte

De to skal møtes igjen, det er gått nesten femti år.

Karl Steen venter i stua, han er spent. Anker Rogstad kommer kjørende like etter, klokka er presis.

De treffes midt på stuegulvet, ser på hverandre og griper hverandre i et fast håndtrykk. Ingen av dem vil slippe.

– Tenk... Det er femti år siden, jeg har tenkt mye på deg. Jeg hadde nok aldri trodd jeg skulle få se deg igjen.

De gir hverandre en god klem, og minnes. Krig, redsel, angst, flukt. Minner som aldri blir visket ut. De femti årene svinner som dugg en solfrisk sommermorgen. Det er 17-åringen, flyktningen og 28-åringen, flyktningelosen som møtes igjen.

– Det var godt å se igjen de store kraftige nevene dine, de fikk meg til å føle trygghet.

Jeg visste jeg kunne stole på deg, sier Rogstad.

Innsats

Pussig nok bor Anker Rogstad og Karl Steen på hver sin side av Øyeren i dag.

Karl Steen rodde til sammen førti mennesker over innsjøen i løpet av krigen. Anker Rogstad kom seg senere til Sverige og videre til England, hvor han tjenestegjorde i en Mosquito-skvadron som elektriker. Begge var en av mange tusen som gjorde en innsats.

En innsats som til slutt førte til fred.

Karl Steen fortsatte i sitt gamle yrke som snekker og småbruker. Anker Rogstad er blitt godt kjent som en god spenningsromanforfatter.

Så sent som 1976 ble han fortalt at flagget på Flisa gikk opp og ned på flaggstangen den 1. mai 1942. Folk var glade over at bygdas verste nazist var død. Uten hans død, ville kanskje så mye som tretti liv ha vært i fare.

Så mange sto nemlig på hans dødsliste.

Spenningsromaner

Karl Steen får Anker Rogstads boker signert, et minne om et spesielt møte.

Boka «Etterlyst» har Karl Steen lest for mange år siden. Anker Rogstad har skrevet i alt ni spenningsromaner, for «Lansen» fikk han også Riverton-prisen. Meningen var å filme den, men det strandet på penger hos engelskmennene. Ernest Borgnine skulle ha hovedrollen.

Anker Rogstad er akkurat nå i Spania, hvor han vil arbeide med et nytt bokprosjekt.

Karl Steen er hjemme på Ulverud, og passer blene i sine fortiseks bikuber. De ser begge fram til våren, da skal de ha seg en liten rotur med honning på – over Øyeren til Enebakkneset – og retur. Det vil smake, femti år etter.

Av Rolf Sørli

HINDRING: Øyeren ligger som en kile mellom Oslo og svenskegrensen. Under krigen var den enkleste måten å komme forbi Øyeren på å reise over.

(Flyfoto: Morgan Andersen)

ENEBAKKNESET: Hit kom Anker Rogstad våren 1942, etter å ha blitt satt over Øyeren av Karl Steen. Herfra var det å ta beina fatt i retning svenskegrensen.

(Flyfoto: Morgan Andersen)

SVENSK-FLYKTNING: Rogstad var den første «svenskflyktningen» Karl Steen rodde langs fluktruta over Øyeren. Omstendighetene ville at han måtte ro Anker Rogstad tilbake også.